

העזרה מהסוגיא

בבא בתרא קלח. – קמור:

פרשת וירא ה'תשפ"ה

דף קלח

◆ דיני הנותן מתנה לחבירו באופן שהמקבל אמר 'אי אפשר':

• לרשב"ם:

- באופן שהמקבל אמר מיד בשעת המתנה שאינו רוצה:
 - לת"ק - המקבל לא קנה את המתנה, והמתנה נחשבת הפקר משום שהנותן סילק את עצמו.
 - לרבי שמעון בן גמליאל - המקבל לא קנה את המתנה והמתנה חוזרת לנותן.
- באופן שבשעת הקבלה המקבל שתק ולאחר מכן אמר שאינו רוצה:
 - באופן שהמקבל עשה את הקנין במתנה - המתנה שייכת למקבל, משום שמוכח מהשתיקה בשעת הקבלה שהיה נוח לו במתנה.
 - באופן שזיכו למקבל את המתנה על ידי אחר:
 - לת"ק - המתנה שייכת למקבל, משום שמוכח מהשתיקה בשעת הקבלה שהיה נוח לו במתנה.
 - לרבי שמעון בן גמליאל - המקבל אינו קונה את המתנה והמתנה חוזרת לנותן, משום שתולים ששתק בשעת הקבלה משום שהיה בדעתו למחות כאשר המתנה תגיע לידו (ורבי שמעון בן גמליאל לשיטתו [לעיל בסמוך] שבאופן שהמקבל אינו קונה את המתנה, המתנה חוזרת לנותן).

• לתוס':

- באופן שהמקבל אמר מיד בשעת המתנה שאינו רוצה את המתנה - המקבל לא קנה את המתנה, והמתנה חוזרת לנותן.
- באופן שהמקבל שתק בשעת קבלת המתנה ולאחר מכן אמר שאינו רוצה את המתנה:
 - באופן שהמקבל עשה את הקנין במתנה - המקבל קנה את המתנה ולאחר מכן הפקיר, משום שמוכח מהשתיקה בשעת הקבלה שהיה נוח לו במתנה.
 - באופן שזיכו למקבל את המתנה על ידי אחר:
 - לת"ק - המקבל קנה את המתנה ולאחר מכן הפקיר, משום שמוכח מהשתיקה בשעת הקבלה שהיה נוח לו במתנה.
 - לרבי שמעון בן גמליאל - המקבל לא קנה את המתנה והמתנה חוזרת לנותן, משום שתולים ששתק בשעת הקבלה משום שהיה בדעתו למחות כאשר המתנה תגיע לידו.

לקבלת העלון או שליחת הערות: B0527147396@gmail.com

◆ **דיני שכיב מרע שנתן את כל נכסיו במתנה ויש בעל חוב:**

- האם הבעל חוב יכול לגבות מהנכסים שניתנו במתנת שכיב מרע:
 - מטלטלים:
 - לפני שהמקבלים קיבלו את המטלטלים - יכול לגבות.
 - לאחר שהמקבלים קיבלו את המטלטלים - לא יכול לגבות.
 - קרקעות - יכול לגבות.
- סדר הגביה:
 - באופן שהשכיב מרע אמר 'תנו מאתים ושלש מאות לפלוני וארבע מאות לפלוני':
 - באופן שאמר את הכל תוך כדי דיבור - הבעל חוב גובה מכולם בשווה.
 - באופן שהפסיק בין אמירה לאמירה - הבעל חוב גובה מהשלישי ואחריו מהשני ואחריו מהראשון.
 - באופן שהשכיב מרע אמר 'תנו מאתים וזו לפלוני ואחריו לפלוני ואחריו לפלוני' - הבעל חוב גובה מהשלישי ואחריו מהשני ואחריו מהראשון.

◆ **דיני שכיב מרע שנתן לבנו הבכור נכסים:**

- באופן שאמר 'תנו מאתים וזו לבני בכורי כראוי לו' - מדייקים מיתור הלשון 'כראוי לו' שכוונתו להוסיף מתנה זו על חלק בכורה ולכן הבכור נוטל את חלקו וגם את מאתים וזו.
- באופן שאמר 'תנו מאתים וזו לבני בכורי' או באופן שאמר 'תנו מאתים וזו לבני בכורי בבכורתו' - הבכור מקבל או את חלק הבכורה או את המאתים וזו.¹

◆ **דין שכיב מרע שאמר שפלוני חייב לו כסף:**

- לברייתא הראשונה:
 - לרבי מאיר - העדים יכולים לכתוב את דברי השכיב מרע, והבית דין אינם גובים על פי דברי העדים עד שיבררו האם יש חוב.
 - לחכמים - העדים יכולים לכתוב את דברי השכיב מרע רק באופן שיודעים שיש חוב, ולכן הבית דין יכולים לגבות על פי דברי העדים למרות שלא ביררו האם יש חוב.
- לברייתא השנייה:
 - לרבי מאיר - העדים יכולים לכתוב את דברי השכיב מרע רק באופן שיודעים שיש חוב, ולכן הבית דין יכולים לגבות על פי דברי העדים למרות שלא ביררו האם יש חוב.
 - לחכמים - העדים יכולים לכתוב את דברי השכיב מרע, והבית דין אינם גובים על פי דברי העדים עד שיבררו האם יש חוב.²

◆ **דיני מתנה מהיום ולאחר מיתה:**

- אב שנתן לבנו קרקע מהיום ולאחר מיתה:
 - פירות שמחוברים לקרקע - שייכים לבן שקיבל את המתנה.
 - פירות תלושים - אינם שייכים לבן שקיבל את המתנה אלא לכל היורשים.³
- אדם שנתן לאדם זר קרקע מהיום ולאחר מיתה - בן הפירות המחוברים לקרקע ובין הפירות התלושים אינם שייכים למקבל המתנה אלא ליורשי האב.

☞ **הערות** ☞

- א בדברי הגמ' מבואר שדין דומה נאמר באופן שהשכיב מרע נתן לאשתו נכסים וכן באופן שהשכיב מרע נתן לבעל חובו נכסים.
- ב הגמ' מבארת שהטעם של הצד שהעדים יכולים לכתוב את דברי השכיב מרע רק באופן שיודעים שיש חוב משום שאם העדים היו יכולים לכתוב את דברי השכיב מרע למרות שאינם יודעים שיש חוב היה חשש שיהיו בית דין טועים שיסמכו על דברי העדים ויסברו שיש חוב, והטעם של הצד שהעדים יכולים לכתוב את דברי השכיב מרע גם באופן שאינם יודעים שיש חוב משום שלא חוששים לבית דין טועים.
- הגמ' מבארת שהצד שלא חוששים לבית דין טועים נאמר באופן זה שהבית דין לא יסמכו על דברי העדים, אמנם אפשר לומר שחוששים לבית דין טועים באופן שבית דין אחד יסמכו על בית דין אחר, ולכן נחלקו האמוראים [במות קו א] האם בית דין מסדרים חליצה ומיאון ללא הכרת הבעלי דין.
- ג הגמ' מבארת שהסיבה שהפירות שמחוברים לקרקע שייכים לבן שקיבל את המתנה משום ש'דעתו של אדם קרובה אצל בנו' ולכן נוקטים שדעתו להקנות פירות אלו לבן, אבל באדם אחר שלא שייך טעם זה הפירות אינם שייכים למקבל המתנה.

- אב שכתב לבנו קרקע מהיום ולאחר מיתה והבן מכר את הקרקע לאדם אחר - בין הפירות המחויבים לקרקע ובין הפירות התלושים אינם שייכים למקבל המתנה אלא שייכים ליורשי האב.

דף קלט

◆ דיני ירושה:

- דיני מזונות הבנות:
 - באופן שיש לאב בנים - הבנות הקטנות מקבלות מזונות מהירושה.
 - באופן שאין לאב בנים - הבנות אינם מקבלות מזונות מהירושה.
- דיני הוצאות נישואין של היורשים:
 - באופן שחלק מהיורשים נישאו לאחר שהאב מת מהירושה - יש זכות לשאר היורשים להנשא מהירושה.
 - באופן שהיורשים לא נישאו לאחר שהאב מת - בין באופן שהאב השיא חלק מהיורשים ובין באופן שהאב לא השיא חלק מהיורשים אין זכות לשאר היורשים להנשא מהירושה.
- דיני לבוש:
 - אח הגדול:
 - לכתחילה - לא יקח מהירושה הוצאות לבוש.
 - בדיעבד:
 - באופן שהוא נושא ונותן בנכסי היורשים - אין מוציאים מידו.
 - באופן שהוא אינו נושא ונותן בנכסי היורשים - מוציאים מידו.
 - שאר האחים - לא יקחו מהירושה הוצאות לבוש ובאופן שלקחו מוציאים מידם.

◆ האם הבעל נחשב כלוקח או כיוורש:

- אשה שלוותה ונשאת - המלוה יכול לגבות מהנכסים של האשה שהכניסה לבעל משום שהבעל נחשב כיוורש^ד.
- יובל בבעל שירש את אשתו (למ"ד ירושת הבעל דאורייתא) - הירושה אינה חוזרת ביובל משום שהבעל נחשב כיוורש.
- אשה שמכרה נכסי מלוג - הבעל מוציא מיד הלקוחות משום תקנת אושא שנחשב כלוקח^ה.

פרק תשיעי

דף קמ

◆ דיני ירושת הבנים ומזון הבנות והאלמנה:

- באופן שיש בנים ובנות:
 - באיזה אופן נחשב שיש 'נכסים מרובים':
 - לרבן גמליאל בר רבי - באופן שיש שיעור מזונות לבנים ולבנות שנים עשר חודש.
 - לחכמים - באופן שיש שיעור מזונות לבנים ולבנות עד שיבגרו הבנות.
 - דיני מזונות הבנות באופן שהנכסים מרובים - מעמידים את כל הנכסים ביד הבנים, והבנות ניזונות מנכסי הבנים.
 - דיני מזונות הבנות באופן שהנכסים מועטים:
 - לת"ק - מפרישים מהנכסים כשיעור מזונות הבנות והבנות ניזונות מהם, ואת שאר הנכסים מעמידים ביד הבנים והבנים ניזונים מהם ולאחר שיגמרו הנכסים ישאלו על הפתחים.

⊕ הערות ⊕

ד הגמ' מבארת שלמרות שמלוה על פה גובה מהיורשים ולא גובה מהלקוחות, מ"מ המלוה יכול לגבות מהבעל אפילו במלוה על פה משום שרבן תיקנו שבאופן זה הגביה מהבעל נחשבת כמו גביה מיורשים.

ה הגמ' מבארת שבאופן שאין הפסד רבן תיקנו שהבעל נחשב כיוורש או כלוקח לטובת הבעל, ולכן לענין יובל רבן תיקנו שנחשב כיוורש, וכן באופן שאשה שמכרה בנכסי מלוג רבן תיקנו שנחשב כלוקח לטובת הבעל ולמרות שיש הפסד ללקוחות מ"מ 'אינהו דאפסיד אנפשייהו' שלא היו צריכים לקנות נכסים מאשה נשואה שבעלה עומד לרשתה, אבל באופן שיש הפסד לאדם אחר רבן לא תיקנו שהבעל נחשב כיוורש או כלוקח לטובת הבעל אלא הבעל מפסיד ולכן אשה שלוותה ונשאת המלוה יכול לגבות מהנכסים של האשה שהכניסה לבעל משום שהבעל נחשב כיוורש.

- לאדמו"ן - הבנים והבנות ניזונים מהנכסים עד שיגמרו הנכסים'.
 - באופן שיש לבנות זכות מזונות האם מותר לבנים למכור את הנכסים:
 - בנכסים מרובים - אסור למכור, ותוס' מוסיפים שלצורך גדול מותר למכור.
 - בנכסים מועטים - אסור למכור.
- באופן שיש לבנות זכות מזונות והבנים מכרו האם המכירה חלה:
 - בנכסים מרובים - המכירה חלה.
 - בנכסים מועטים:
- באופן שהבנים מכרו לפני שהבנות עמדו בדין - המכירה חלה.
- באופן שהבנים מכרו לאחר שהבנות עמדו בדין - לרשב"ם המכירה לא חלה, לתוס' המכירה חלה.
- באופן שהיה נכסים מרובים ולאחר מכן התמעטו ונהיה נכסים מועטים:
 - לרשב"ם - באופן שהיה נכסים מרובים בשעת מיתה חל השיעבוד של הבנות על חלק מהנכסים ולא על כל הנכסים, ולאחר מכן כשהתמעטו הנכסים מתמעט החלק של הנכסים המשועבד ושאינו משועבד בשווה, וממילא הבנות יכולות לגבות את מזונותיהן לפי חשבון ולא מקבלות מזונות עד בגרות [ע"פ יד רמה].
 - לתוס' - באופן שהיה בתחילה נכסים מרובים, לא חל הדין של נכסים מועטים שמפרישים את חלק הבנות, אלא כל הנכסים בחזקת הבנים, ולכן גם לאחר שהתמעטו הנכסים, הבנים והבנות ניזונים מהנכסים בשווה.
- באופן שיש נכסים מרובים ויש אלמנה שיש לה זכות של מזונות שממעטת את הנכסים - הגמ' מסתפקת האם נחשב נכסים מרובים או נכסים מועטים¹.
- באופן שיש נכסים מרובים ויש בת אשתו שיש לה זכות של מזונות שממעטת את הנכסים - הגמ' מסתפקת האם נחשב נכסים מרובים או נכסים מועטים².
- באופן שיש נכסים מרובים ויש בעל חוב שממעט את הנכסים - הגמ' מסתפקת האם נחשב נכסים מרובים או נכסים מועטים³.
- באופן שיש נכסים מועטים ויש אלמנה - האלמנה קודמת לבנות ולכן האלמנה ניזונת והבנות ישאלו על הפתחים.
- באופן שיש נכסים מועטים והתרבו לאחר מכן:
 - באופן שהתרבו לפני העמדה בדין - הרווח של ריבוי הנכסים שייך לבנים כיון שהנכסים שייכים להם⁴.
 - באופן שהתרבו לאחר העמדה בדין - לרשב"ם הרווח של ריבוי הנכסים שייך לבנות, לתוס' הרווח של ריבוי הנכסים שייך לבנים.
- באופן שיש בנים ואלמנה - מעמידים את כל הנכסים בחזקת הבנים והאלמנה ניזונת מהם.
- באופן שיש בנות ואלמנה - מעמידים את כל הנכסים בחזקת הבנות והאלמנה ניזונת מהם.

﴿ הערות ﴾

- 1 אדמו"ן מבאר שלא מסתבר שיפרישו מהנכסים כשיעור מזון הבנות ושאר הנכסים יעמידו ביד הבנים ולאחר שיגמרו הנכסים שביד הבנים יצטרכו הבנים לשאול על הפתחים והבנות לא יצטרכו לשאול על הפתחים, כיון שהבנים עדיפים מהבנות וכפי שרואים שכשיש נכסים מרובים הבנים יורשים את כל הנכסים והבנות מקבלות רק כשיעור מזונותיהן.
- 2 הרשב"ם מבאר שלפי הצד שנחשב נכסים מועטים מפרישים מהנכסים את מזון האשה והבנות ואת שאר הנכסים מעמידים ביד הבנים והם ניזונים מהם ולאחר שיגמרו הנכסים ישאלו הבנים על הפתחים (ותוס' מוסיפים שהזכות של האלמנה לקבל מזונות הוא עד שהבנות יהיו בוגרות אבל לאחר מכן הדין כמו אלמנה ונכים שמעמידים את הנכסים בחזקת הבנים והאלמנה והבנים ניזונים בשווה), והרשב"ם בפירוש הראשון מבאר שלפי הצד שנחשב נכסים מרובים מפרישים מהנכסים את מזון הבנות ואת שאר הנכסים מעמידים בחזקת הבנים ומנכסים אלו ניזונים הבנים והאלמנה ולאחר שיגמרו הנכסים ישאלו הבנים והאלמנה על הפתחים, והרשב"ם בפירוש השני מבאר שלפי הצד שנחשב נכסים מרובים מעמידים את כל הנכסים בחזקת הבנים ומנכסים אלו ניזונים הבנים והבנות והאלמנה ולאחר שיגמרו הנכסים ישאלו הבנים והבנות והאלמנה על הפתחים.
- 3 הרשב"ם מבאר שלפי הצד שנחשב נכסים מרובים מפרישים מהנכסים את מזון הבנות ואת שאר הנכסים מעמידים ביד הבנים ומנכסים אלו הבנים ובת אשתו ניזונים ולאחר שיגמרו הנכסים ישאלו הבנים ובת אשתו על הפתחים, ולפי הצד שנחשב נכסים מועטים מפרישים מהנכסים את מזון הבנות ובת אשתו ואת שאר הנכסים מעמידים ביד הבנים ומנכסים אלו הבנים ניזונים ולאחר שיגמרו הנכסים ישאלו הבנים על הפתחים [ע"פ הגהת הרש"ש].
- 4 הרשב"ם מבאר שלפי הצד שנחשב נכסים מרובים עד הזמן שהבעל חוב טורף ניזונים מהנכסים הבנים ובנות בשווה ולאחר שטורף מפרישים מהנכסים את מזון הבנות עד בגרות ואת שאר הנכסים מעמידים ביד הבנים ומנכסים אלו הבנים ניזונים ולאחר שיגמרו הנכסים ישאלו על הפתחים, ולפי הצד שנחשב נכסים מועטים מפרישים מהנכסים את שיעור החוב ומזון הבנות ואת שאר הנכסים מעמידים ביד הבנים.
- 5 בדברי התוס' מבואר שבאופן זה שהיה נכסים מועטים והתרבו כיון שהרווח שייך לבנים הדין כמו בנכסים מרובים.

◆ דיני ירושה:

- באופן שיש בן וטומטום - הבן יורש, והטומטום אינו יורש^א.
- באופן שיש טומטום - יורש^ב.
- באופן שיש בן ובת וטומטום:
 - באופן שיש נכסים מרובים:
 - לפי הצד שטומטום נחשב ספק זכר ספק נקבה:
 - לאביו - הבן יורש, והבת מקבלת מזונות, והטומטום אינו יורש ואינו מקבל מזונות.
 - לרבא - הבן יורש, והת והטומטום מקבלים מזונות^ג.
- לפי הצד שטומטום נחשב בריה - הבן יורש, והבת מקבלת מזונות, והטומטום אינו יורש ואינו מקבל מזונות^ד.
- באופן שיש נכסים מועטים - הבן והטומטום שואלים על הפתחים, והבת מקבלות מזונות^ה.

◆ דיני אדם שאמר 'אם ילדה אשתי זכר יטול מנה ואם ילדה אשתי נקבה תטול מאתי':

- באופן שנולד זכר - מקבל מנה.
- באופן שנולדה נקבה - מקבלת מאתיים.
- באופן שנולד טומטום:
 - לפי הצד שטומטום נחשב ספק זכר ספק נקבה:
 - לאביו - אינו מקבל.
 - לרבא - מקבל מנה^ו.
 - לפי הצד שנחשב בריה בפני עצמה - אינו מקבל.
 - באופן שנולדו תאומים - אינם מקבלים^ז.

◆ דיני אדם שאמר 'אם ילדה אשתי זכר תחילה יטול מאתיים והנקבה שאחריה לא תקבל כלום ואם ילדה אשתי נקבה תחילה

תקבל מנה והזכר שאחריה יקבל מנה' ואשתו זכר ונקבה ולא יודעים מי נולד ראשון:

- בחיי האב - הבן מקבל מאה וחמישים והבת מקבלת חמישים^ח.
- לאחר מיתת האב:
 - לרבנן - הבן מקבל מאתיים והבת לא מקבלת.
 - לסומכוס - הבן מקבל מאה וחמישים והבת מקבלת חמישים.

◆ דיני אדם שהבטיח כסף לאדם שיבשר לו מה ילדה אשתו:

- באופן שהבטיח מנה אם יבשר שילדה בן - באופן שהמבשר בישר שנולד בן חי יקבל מנה, ובאופן שבישר שנולד נפל או שנולדה בת או שנולדו תאומים לא יקבל.

⊕ הערות ⊕

- יא בדברי הגמ' מבאר שבאופן שיש בן וטומטום הטומטום אינו יורש משום שיש ספק האם הוא זכר או נקבה או משום שנחשב בריה בפני עצמה.
- יב הרשב"ם מבאר שטומטום יורש לא רק לפי הצד שנחשב ספק זכר וספק נקבה, אלא גם לפי הצד שנחשב בריה בפני עצמה משום דכתיב 'ובן אין לו' ודורשים עיין עליו וטומטום נכלל בכך, או משום דכתיב 'לשארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה'.
- יג תוס' מבארים שרבא סובר שהטומטום מקבל מזונות ואינו יורש משום שיש ספק האם נחשב כבן ויורש או שנחשב כבת ומקבל מזונות ולכן מספק מקבל מזונות שהם פחות מהירושה, אמנם אביו סובר שטומטום אינו מקבל מזונות משום שתקנת מזונות נאמרה רק לנקבה ודאית ולא לטומטום שהוא ספק זכר ספק נקבה, כיון שחכמים תיקנו תקנת מזונות כמו באופן שהאדם התחייב מזונות לבתו, ואדם שהתחייב מזונות לבתו התכוון להתחייב רק לנקבה ודאית ולא לטומטום שהוא ספק זכר ספק נקבה.
- יד הרשב"ם מבאר שהסיבה שטומטום אינו יורש משום שאינו נחשב בן, והסיבה שאינו מקבל מזונות משום שאינו נחשב בת.
- טו הרשב"ם מבאר שלפי הצד שטומטום נחשב ספק זכר ספק נקבה שטומטום אינו מקבל מזונות כמו הבנות משום שיש צד שנחשב כבן, ולפי הצד שטומטום נחשב בריה בפני עצמה אינו מקבל מזונות משום שאינו נחשב בת.
- טז תוס' מבארים שרבא סובר שהטומטום מקבל מנה משום שהוא ספק זכר ספק נקבה ולכן ודאי שצריך לקבל מנה, אמנם אביו סובר שדעת האדם להקנות רק לזכר ודאי או לנקבה ודאית ולא לטומטום שהוא ספק זכר ספק נקבה.
- יז הרשב"ם מבאר שהסיבה שבאופן שנולדו תאומים אינם מקבלים משום שדעת האדם הייתה שיהיה זכר אחד או נקבה אחת ולא היה דעתו שיהיה תאומים.
- יח תוס' מבארים שהבן מקבל מאה בודאי והמאה השני שיש ספק האם שייך לבן או לבת חולקים בין לרבנן ובין לסומכוס כיון שבחיי האב הבן אינו מוחזק יותר מהבת.

- באופן שהבטיח מנה אם יבשר שילדה בת - שהמבשר בישר שנולדה בת חיה יקבל מנה, ובאופן שבישר שנולד נפל או שנולד בן או שנולדו תאומים לא יקבל.
- באופן שהבטיח מנה אם יבשר שילדה בן או בת - באופן שהמבשר בישר שנולד בן חי או באופן שבישר שנולדה בת חיה יקבל מנה, ובאופן שבישר שנולד נפל או שנולדו תאומים לא יקבל.
- באופן שהבטיח מנה אם יבשר שילדה בן או בת או תאומים - באופן שהמבשר בישר שנולד בן חי או באופן שבישר שנולדה בת חיה או באופן שבישר שנולדו תאומים חיים יקבל מנה, ובאופן שבישר שנולד נפל לא יקבל.

דף קמא

◆ דיני עובר:

- דיני ירושה בעובר:
 - לרבי יוסי - עובר יורש.
 - לרבנן:
 - לשמואל - עובר לא יורש.
 - לרב ששת - עובר יורש^ט.
- דיני הנחלה דרבי יוחנן בן ברוקה בעובר - הגמ' מסתפקת האם חל ההנחלה משום שסובר שעובר יורש, או דלמא לא חל ההנחלה משום שסובר שעובר אינו יורש.
- דין אדם שהקנה לעובר:
 - לרב הונא - לא קונה^י.
 - לרבי יוחנן - לא קונה, אמנם באופן שהעובר הוא בנו קונה משום ש'דעתו של אדם קרובה אצל בנו'.
 - לרב נחמן:
 - באופן שאמר שהקנין יחול לאחר שהעובר יוולד - קונה.
 - באופן שלא אמר שהקנין יחול לאחר שהעובר יוולד - לא קונה^{יא}.
 - לשמואל:
 - לרבי יוסי - קונה.
 - לחכמים - לא קונה.
 - לרב ששת - קונה^{יב}.

☞ הערות ☞

^ט המשנה (יבמות סז א) אומרת שרבי יוסי סובר שבת ישראל שנשאת לכהן והכהן מת והניח את האשה מעוברת שהעבדי צאן ברזל אינם אוכלים בתרומה והגמ' מבארת שרבי יוסי סובר שהעובר יורש את העבדים והעובר אינו יכול להאכיל את העבדים בתרומה, ומבאר שעובר יורש, אמנם חכמים סוברים שהעובר אינו פוסל ונחלקו האמוראים בביאור דבריהם לרב ששת מדובר באופן שיש בן אחר חוץ מהעובר ולכן העבדים יכולים לאכול בתרומה מחמת הבן שנולד וחכמים לא חוששים שהעובר הוא זכר ואינו נפל כיון שיש צד שהוא נפל ויש צד שהוא נקבה, אבל באופן שאין בן אחר רבנן מודים שהעובר פוסל משום שהעובר יורש את העבדים והעובר אינו יכול להאכיל ולפי"ז חכמים סוברים שעובר יורש, אמנם שמואל מבאר שמדובר אפילו באופן שאין בן אחר משום שחכמים סוברים שעובר אינו יורש.

^כ הגמ' מבארת שרב הונא סובר שלמרות שדברי רבי יוסי שעובר יורש נאמרו רק בירושה הבאה מאליה אבל באופן שהקנה לעובר הקנין אינו מועיל, ורב הונא מוסיף שאפילו באופן שהקנה לעובר ואמר שהקנין יחול לאחר שהעובר יוולד לא מועיל הקנין, משום שדברי רבי מאיר ש'אדם מקנה דבר שלא בא לעולם' נאמרו באופן שנמצא בעולם, ולא בעובר שלא נמצא בעולם.

הגמ' מביאה שרב הונא אמר שבדברי המשנה מוכח שאדם שהקנה לעובר ההקנאה חלה ורב הונא אומר 'משנתינו איני יודע מי שנאה' כלומר שלא מצינו תנא שסובר כדברי המשנה.

^{כא} הרשב"ם מבאר שרב נחמן סובר שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ולכן סובר שאדם שהקנה לחבירו פירות דקל לא קנה, אלא שסובר שעובר נחשב בעולם, אמנם רב נחמן סובר שהקנין מועיל רק באופן שאמר 'לכשתלד' אבל באופן שלא אמר 'לכשתלד' אין דבריו קיימים כיון שעובר לא יכול לקנות.

תוס' בתירוח השני כותבים שרב נחמן סובר כדברי רבי יוחנן שבאופן שהקנה לעובר שהוא בנו הקנין חל אפילו באופן שלא אמר לכשתלד, אמנם לפי התירוח הראשון אין לכך הכרח.

^{כב} הגמ' מביאה שרב ששת ושמואל סוברים שאדם שהקנה לעובר קונה, ותוס' מבארים שרב ששת לשיטתו שסובר שבין לרבי יוסי ובין לחכמים עובר יורש וכן עובר קונה, ושמואל לשיטתו שלרבי יוסי עובר יורש ולחכמים עובר יורש, וכן לרבי יוסי עובר קונה ולחכמים לא קונה, ושמואל פסק הלכה כדעת רבי יוסי [ע"פ יבמות סז א].

דף קמב

◆ דיני גר שמת והחזיקו ישראל בנכסיו:

- באופן שסברו שאין לו בן והחזיקו בנכסים, והתברר שהיה לו בן, ולאחר מכן מת הבן והחזיקו אחרים בנכסים - הנכסים שייכים למחזיקים בפעם השניה²⁷.
- באופן שסברו שאין לו בן והחזיקו בנכסים, והתברר שיש לו עובר, ולאחר מכן מת העובר והחזיקו אחרים בנכסים:
 - לפי הצד שעובר יורש - הנכסים שייכים למחזיקים בפעם השניה.
 - לפי הצד שעובר אינו יורש:
 - לאביו - הנכסים שייכים למחזיקים בפעם הראשונה.
 - לרבא - הנכסים שייכים למחזיקים בפעם השניה²⁷.

◆ דיני אשה מעוברת שיש לה נכסים והאם והעובר מתו:

- לפי הצד שעובר יורש:
 - באופן שהעובר מת לפני האם - הנכסים שייכים ליורשי האם.
 - באופן שהאם מתה לפני העובר - הנכסים שייכים ליורשי העובר כגון אחיו מאביו²⁸.
- לפי הצד שעובר אינו יורש - הנכסים שייכים ליורשי האם.

◆ דיני בכורה:

- בכור שנולד לאחר מיתת אביו - אינו מקבל פי שנים דכתיב 'כיר' למעט אופן שהאב לא יכל להכיר את בנו כיון שנולד לאחר מיתתו.
- חלק בכורה באופן שיש עובר - העובר אינו ממעט את החלק בכורה דכתיב 'וילדו לו' ודורשים שרק בן שנולד ממעט חלק בכורה ולא עובר²⁹.

◆ אדם שיש לו בן מאשה אחת ונשא אשה שניה, ואמר שנותן את נכסיו במתנה לבנים שיהיו מהאשה השניה, והוסיף שהבן

שיש לו מהאשה הראשונה יקנה כמו הבנים מהאשה השניה:

- המתנה של הבנים מהאשה השניה - לא חלה³⁰.
- המתנה של הבן מהאשה הראשונה:
 - לרבי אבין - חלה³¹.
 - לרבי אבהו - לא חלה³².

⊕ הערות ⊕

כג בדברי הגמ' מבואר שהטעם שהנכסים שייכים למחזיקים בפעם השניה משום שהמחזיקים בפעם הראשונה לא הועילה חזקתם כיון שבשעת החזקה היה לו בן והבן ירש את הנכסים.

כד בדברי הגמ' מבואר שאביו סובר שלפי הצד שעובר אינו יורש הנכסים שייכים למחזיקים בפעם הראשונה משום שהנכסים היו הפקר בשעת החזקה, אמנם לפי רבא הנכסים שייכים למחזיקים בפעם השניה משום שהמחזיקים בפעם הראשונה לא קונים כיון שהחזקה רפויה בידם שהרי החזיקו מחמת שהיו סבורים שאין לו בן ולא היו מחזיקים אם היו יודעים שיש לו עובר.

הגמ' מבארת שדברי רבא נאמרו רק באופן שהמחזיקים ידעו שיש אפשרות שיש לו עובר וממילא החזקה רפויה בידם, אבל באופן שהמחזיקים שמעו שהיה לו עובר והעובר מת ולכן החזיקו בנכסים, ולאחר מכן התברר שבשעת החזקה העובר עדיין לא מת אלא לאחר מכן העובר מת, הנכסים שייכים למחזיקים בפעם הראשונה משום שבאופן זה החזקה לא הייתה רפויה בידם.

כה תוס' מבארים שבאופן שהאם מתה מאליה אם העובר לא נעקר לצאת העובר מת לפני האם ואם העובר נעקר לצאת יתכן שהעובר ימות קודם ויתכן שהאם תמות קודם, ובאופן שהאם נהרגה בין באופן שהעובר נעקר לצאת ובין באופן שהעובר לא נעקר לצאת יתכן שהעובר ימות קודם ויתכן שהאם תמות קודם.

כו הרשב"ם מבאר שכיון שעובר אינו ממעט חלק בכורה באופן שראובן ושמעון נולדו ולוי הוא עובר מחשבים את חלק הבכורה כאילו יש שני אחים ואת שאר הירושה מחשבים לפי שלשה אחים, ולכן באופן שהיה לאב שנים עשר מנים חלק הבכורה הוא ארבעה מנים וחלק הפשיטות של כל אחד הוא שני מנים ושני שלישי.

כז הרשב"ם מבאר שדברי רבי יוחנן סובר שהמקנה לעובר קונה משום ש'דעתו של אדם קרובה אצל בנו' נאמרו רק באופן שאשתו מעוברת אבל באופן שאין אשתו מעוברת והקנה לבנים שיהיו לו ממנה לא חל הקנין.

כח הרשב"ם מבאר שלפי רבי אבין באופן שלאחר מכן נולדו מהאשה השניה שלשה בנים הבן מהאשה הראשונה קונה רבע מהנכסים בתורת מתנה, ולאחר מכן חולקים את שאר החלקים בין כל ארבעת הבנים בתורת ירושה.

כט הגמ' מבארת שהטעם של רבי אבהו שהמתנה לא חלה משום שנחשב כמו שאמר 'קני כחמור' שהקנין לא חל, שהרי אמר שהבן מהאשה הראשונה יקנה כמו הבנים מהאשה השניה, והמתנה של הבנים מהאשה השניה לא חלה.

דף קמוג

- ◇ אדם שהקנה לחבירו ואמר 'קני כחמור' - לא קנה משום שכוונת הבעלים הייתה שכמו שהחמור לא קונה כך הוא לא יקנה.
- ◇ אדם שהקנה לחבירו ואמר 'קני את חמור':
 - לרב המנונא - לא קונה כלום.
 - לרב נחמן - קונה חצי.
 - לרב ששת - קונה הכל^ל.
- ◇ אדם שאמר לאשתו 'נכסי לך ולבניך' - האשה מקבלת חצי מהנכסים והבנים מקבלים חצי מהנכסים.
- ◇ דיני אדם ששלח מלבושים לביתו:
 - מלבושים שראוים לבנים - כוונתו לתת לבנים.
 - מלבושים שראוים לבנות:
 - באופן שבנותיו אינן נשואות - כוונתו לתת לבנות.
 - באופן שבנותיו נשואות:
 - באופן שאין לו כלות - כוונתו לתת לבנות.
 - באופן שיש לו כלות - כוונתו לתת לכלות ולא לבנות.
- ◇ דיני אדם שאמר 'נכסי לבניי' והיה לו בן ובת - כוונתו לתת את כל הנכסים לבן למרות שאמר לשון רבים^ל.
- ◇ דיני נכסי יורשים באופן שחלק מהם השביחו את הנכסים:
 - באופן שהנכסים הושבחו על ידי שכירת פועלים ששיבחו את הנכסים ושילמו לפועלים מנכסי הירושה:
 - באופן שהיורשים שהשביחו אינם 'גברא רבא':
 - באופן שהיורשים לא אמרו 'ראו מה שהניח אבא הרי אנו עושים ואוכלים' - השבח שייך לכולם^ל.
 - באופן שהיורשים אמרו 'ראו מה שהניח אבא הרי אנו עושים ואוכלים':
 - לרשב"ם - באופן שהשביחו את החלק שלהם בירושה השבח שייך להם^ל.
 - לתוס' - באופן שהשביחו את הירושה השבח שייך להם^ל.
 - באופן שהיורשים שהשביחו הם 'גברא רבא' - אפילו באופן שלא אמרו 'ראו מה שהניח אבא הרי אנו עושים ואוכלים' הדין כמו באופן שאמרו 'ראו מה שהניח אבא הרי אנו עושים ואוכלים'^ל.

הערות

- ל הרשב"ם מבאר שהטעם של רב נחמן שקנה חצי משום שכוונת הבעלים הייתה להקנות חצי לחמור וחצי לקונה והבעלים לא תלה את הקנין של הקונה של החמור ולכן הקנין של החמור לא חל והקנין של הקונה חל, והטעם של רב המנונא שלא קנה כלום משום שכוונת הבעלים התכוון לקנות את הקנין של הקונה בקנין של החמור וכיון שהחמור לא קונה גם הקונה לא קונה. והטעם של רב ששת שקנה הכל משום שהבעלים ידע שהחמור לא יכול לקנות ולכן נוקטים שכוונתו להקנות את הכל לקונה.
- לא תוס' מבארים שהסיבה שהאב הוצרך לומר 'נכסי לבניי' באופן זה היא שגם אם הבן ימצא שטר צוואה אחר או שטר מתנה אחר ידע שאינו כלום כיון שנתן את כל נכסיו לו.
- לב תוס' מבארים שלמרות שבדרך כלל שותף שהשביח את נכסי השותפות השבח שייך לכל השותפים והשותף שהשביח מקבל כאריס מ"מ באופן זה היורשים שהשביחו את היורשים שהשביחו לא היו מוחלים על השבח הם היו צריכים לומר שלא רוצים להשביח עבור כולם ואוהבי הקטנים או קרוביהם היו שוכרים פועלים עבורם, ולכן יש הוכחה שהיורשים שהשביחו מחלו על השבח.
- לג רשב"ם מבאר שבאופן שאמרו 'ראו מה שהניח אבא הרי אנו עושים ואוכלים' נחשב שחלקו את הירושה ולכן באופן שהשביחו לאחר מכן את החלק שלהם השבח שייך להם.
- לד תוס' מבארים שבאופן שהיורשים אמרו 'ראו מה שהניח אבא הרי אנו עושים ואוכלים' ושאר היורשים לא השביחו, מוכח ששאר היורשים מחלו על השבח ליורשים שהשביחו, ולכן אפילו באופן שהשביחו את החלק שלא שייך להם השבח שייך להם.
- תוס' מוסיפים שמחילת יתומים קטנים לא מועילה רק באופן שהם מפסידיים או שהרווח היה בידם אבל באופן זה שלא מפסידיים והרווח לא היה בידם מועילה המחילה.
- לה הרשב"ם מבאר שבאופן שהיורשים שהשביחו הם 'גברא רבא' ברור שאין כוונתם להשביח עבור כולם ולמחול על השבח משום שאין דרכו של גברא רבא להבטל מלמודו ולטרוח עבור אחרים.

- באופן שהנכסים הושבחו על ידי היורשים בעצמם, או באופן שהנכסים הושבחו על ידי שכירת פועלים שישיבחו את הנכסים ושילמו לפועלים מנכסי היורשים שהשיבחו - השבח שייך ליורשים שהשיבחו¹⁰

◆ דין אדם שהשיא את בנו בבית:

- באופן שיש לאב בית אחר באותה עיר:
 - באופן שהשיא את בנו הגדול הראשון מכל ילדיו, והנישואין היה עם אשתו הראשונה של הבן שהיא בתולה - הבית של הנישואין שייך לבן משום שתולים שדעת האב להקנות לו את הבית למגורים.
 - בשאר האופנים - הבית של הנישואין לא שייך לבן.
- באופן שאין לאב בית אחר באותה העיר - הבית של הנישואין לא שייך לבן.

◆ דיני אחים שהם שותפים בתפוסת הבית:

- באופן שאחד מהם התמנה על ידי המלך להיות מוכס:
 - באופן שמנהג העיר למנות מוכס מכל בית ובית - הרווח של המינוי שייך לכל האחים משום שתולים שהתמנה מחמת האחים¹¹.
 - באופן שמנהג העיר למנות מוכס מחמת עצמו - הרווח של המינוי שייך לו משום שתולים שהתמנה שלא מחמת האחים.
- באופן שאחד מהם חלה:
 - באופן שחלה בפשיעה - הרפואה משל עצמו.
 - באופן שחלה באונס:
 - באופן שהרפואה 'יש לה קיצבה' - הרפואה משל עצמו.
 - באופן שהרפואה 'אין לה קיצבה' - הרפואה משל כולם¹².

✽ הערות ✽

10 תוס' מבארים שבאופן זה אין ראייה שהיורשים שהשיבחו מחלו על השבח לשאר היורשים כיון שאם היו אומרים שלא רוצים להשיבחו בשביל כולם לא היו אוהבי הקטנים או קרוביהם מצליחים למצוא פועלים שיעשו עבורם את השבח ולכן אין הוכחה משתיקת היורשים שהשיבחו שמחלו על השבח.

הגמ' מוסיפה שבאופן שהיה ליורשים 'אודייני' כלומר בור שמשכירים אותו לאחרים ובשביל להשכיר אותו צריך לשמור על הבור וחלק מהיורשים שמרו על הבור השבח שייך לכל היורשים ולמרות שבאופן זה הנכסים הושבחו על ידי היורשים בעצמם מ"מ יש הוכחה משתיקת היורשים שהשיבחו שמחלו לשאר היורשים כיון שאם היו אומרים שלא רוצים להשיבחו היו יכולים היורשים הקטנים בעצמם לשמור על הבור ולכן יש ראייה משתיקת היורשים שהשיבחו שמחלו על השבח.

בדברי המשנה מבואר שדינים אלו נאמרו בין באופן שיש יורשים גדולים וקטנים והגדולים השיבחו והקטנים לא השיבחו, ובין באופן שהאשה יורשת והבנים יורשים והאשה השיבחה והבנים לא השיבחו (ורשב"ם ותוס' מבארים שמדובר באופן שהאלמנה אינה מקבלת מזונות מהיורשים אבל באופן שמקבלת מזונות מהיורשים המעשה ידים שייכים ליורשים וממילא השבח שלהם), ותוס' מוסיפים שדינים אלו נאמרו גם באופן שיש בנים גדולים וחלק מהם השיבחו וחלק מהם לא השיבחו.

רשב"ם מוסיף שאלמנה שאינה יורשת שהבעל הניח נכסים מועטים שאין בהם כדי כתובתה באופן שלא אמרה 'ראו מה שהניח בעלי הרי אני עושה ואוכלת' השבח שייך ליורשים ובאופן שאמרה 'ראו מה שהניח בעלי הרי אני עושה ואוכלת' השבח שייך לה, אמנם תוס' חולקים על דברי הרשב"ם וסוברים שאפילו באופן שאמרה 'ראו מה שהניח בעלי הרי אני עושה ואוכלת' השבח שייך ליורשים משום שהאמירה לא מועילה בשביל לגבות את נכסי הבעל בכתובתה.

12 הגמ' מוסיפה שהדין שבאופן שהתמנה מחמת האחים הרווח של המינוי שייך לכל האחים נאמר אפילו באופן שהאח חריף והיה אפשר לתלות שמינוי אותו מחמת חריפותו מ"מ תולים שהמינוי היה מחמת האחים.

13 תוס' מבארים שבאופן שיש רפואה שאין לה קיצבה הרפואה משל כולם משום שרפואה זו היא בכלל מזונות, ולמרות שהיורשים הגדולים מעכבים על היורשים הקטנים לקבל מזונות מתפוסת הבית היינו משום שמזונות הקטנים מרובים תמיד ממזונות הגדולים אבל באופן זה שבדרך כלל המזונות של כולם שווים ואחד מהאחים חלה ונצרך יותר לרפואה שהיא כמזונות הרפואה משל כולם.